

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU28

Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår regeringens proposition Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft och därmed bifaller fem motionsyrkanden om avslag på propositionen. I denna del finns det en reservation (S, V, MP).

Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. Utskottet föreslår att riksdagen även avslår motionsyrkanden om kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar från allmänna motionstiden 2021/22.

I ärendet finns det sammanlagt sju reservationer (S, SD, C, V, KD, MP) och fyra särskilda yttranden (S, C, L, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft.

Nio yrkanden i följd motioner.

Åtta yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Tidigt kommunalt ställningstagande.....	7
Ersättningsformer.....	14
Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar.....	17
Reservationer.....	21
1. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (S, V, MP).....	21
2. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (SD, KD).....	21
3. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (C).....	22
4. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (V).....	23
5. Stärkta incitament för kommuner, punkt 3 (C, KD).....	23
6. Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar, punkt 4 (V).....	24
7. Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar, punkt 4 (KD).....	25
Särskilda yttranden.....	26
1. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (S).....	26
2. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (C).....	27
3. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (L).....	28
4. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (MP).....	28
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	30
Propositionen.....	30
Följdmotionerna.....	30
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22.....	31
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag.....	33
<i>Bilaga 3</i>	
Näringsutskottets yttrande 2021/22: NU4y.....	37
<i>Bilaga 4</i>	
Civilutskottets yttrande protokollsutdrag 2021/22:27 § 3.....	46

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Tidigt kommunalt ställningstagande

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4647 av Martin Kinnunen m.fl. (SD),

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 1,

2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 1,

2021/22:4664 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) och

2021/22:4665 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) samt

avslår proposition 2021/22:210.

Reservation 1 (S, V, MP)

2. Ekonomisk kompensation

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V),

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och

2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 2 (SD, KD)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (V)

3. Stärkta incitament för kommuner

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och

2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 5 (C, KD)

4. Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2402 av Alexandra Anstrell (M),

2021/22:3070 av Tomas Kronståhl m.fl. (S) yrkande 2,

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11,

2021/22:3428 av Kjell Jansson (M) yrkande 1,

2021/22:3584 av Lars Beckman (M),

2021/22:3586 av Lars Beckman (M),

2021/22:3772 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 17.

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (KD)

Stockholm den 9 juni 2022

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Runar Filper (SD), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Jakob Olofsgård (L), Staffan Eklöf (SD), Ulrika Heie (C), Markus Selin (S) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft. Propositionens syfte är att förtydliga regleringen av kommunens ställningstagande till vindkraft. Lagförslaget har granskats av Lagrådet.

I ärendet bereder utskottet nio yrkanden i följdmotioner. Därutöver bereder utskottet åtta yrkanden om kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Motionsyrkandena redovisas i bilaga 1. Regeringens lagförslag redovisas i bilaga 2.

Utskottet beslutade den 21 april 2022 att ge näringsutskottet och civilutskottet möjlighet att yttra sig över regeringens proposition. Utskottens yttranden finns i bilaga 3 respektive 4.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Lagförslaget innebär att kommunen på begäran ska ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. En begäran om kommunens ställningstagande ska innehålla en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk samt uppgifter om det högsta antalet vindkraftverk och deras högsta höjd. Kommunens ställningstagande ska motiveras och lämnas inom nio månader från det att en begäran har kommit in.

Kommunens ställningstagande ska utgöra en processförutsättning för tillståndsprövningen. En ansökan om tillstånd till vindkraftsverksamhet som inte innehåller ett kommunalt medgivande ska därför avvisas av prövningsmyndigheten. Ett sådant medgivande ska även krävas för att tillstånd ska kunna ges. Förslaget bedöms spara resurser hos projektörer, tillståndsmyndigheter och andra myndigheter samt vara positivt för sakägare och berörd allmänhet.

Det föreslås slutligen att en felaktig hänvisning i en bestämmelse i 17 kap. miljöbalken ska rättas till.

Lagändringarna om kommunernas skyldighet att på begäran besluta om ett ställningstagande och vad en sådan begäran ska innehålla samt rättelsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Ändringarna i fråga om det kommunala ställningstagandets betydelse i tillståndsprövningsprocessen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023.

Ärendets disposition

Betänkandet är disponerat så att utskottet först behandlar regeringens lagförslag och de följdmotioner i vilka det yrkas avslag på propositionen. Därefter

behandlar utskottet motioner som innehåller förslag om tillkännagivanden till regeringen i fråga om ekonomisk kompensation. Sist behandlas motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2021/22 som handlar om kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar.

Utskottets överväganden

Tidigt kommunalt ställningstagande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår regeringens lagförslag och bifaller därmed fem motionsyrkanden om avslag på propositionen.

Jämför reservation 1 (S, V, MP) och särskilt yttrande 1 (S), 2 (C), 3 (L) och 4 (MP).

Bakgrund

Riksdagen antog våren 2018 ett mål om att 100 procent av elproduktionen ska vara förnybar 2040 (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Därutöver framgår det av den klimatpolitiska handlingsplanen, som riksdagen antog våren 2020, att energipolitiken ska skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 2019/20:65, bet. 2019/20:MJU16, rskr. 2019/20:314).

Regeringen tillsatte i oktober 2020 en särskild utredare för att se över bestämmelsen i 16 kap. 4 § miljöbalken om kommunal tillstyrkan av vindkraft, som redovisas nedan. Bakgrunden till utredningen är att bestämmelsen om kommunal tillstyrkan av vindkraftsanläggningar har fått kritik som bl.a. består i att det saknas beslutskriterier, krav på motivering och tidsgräns för att fatta beslutet. Utredaren fick i uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur bestämmelsen i 16 kap. 4 § miljöbalken om kommunal tillstyrkan kan tas bort och hur det kommunala inflytandet kan tillgodoses på annat sätt. Utredningen överlämnade sitt betänkande i juni 2021 (SOU 2021:53 En rättssäker vindkraftsprövning, nedan utredningen). I korthet föreslås det att kommunerna fortsatt ska ha rätt att säga nej till vindkraft, men till skillnad från i dag ska kommunen ge besked tidigt i processen och omfattningen av kommunens beslut ska begränsas till att enbart avse mark- och vattenanvändning.

Den 15 februari 2022 presenterade regeringen Sveriges första havsplaner för Bottniska viken, Östersjön respektive Västerhavet som tagits fram utifrån Havs- och vattenmyndighetens underlag. Havsplanerna pekar ut områden för elöverföring, energiutvinning, försvar, kultur, natur, rekreation, sandutvinning, sjöfart, yrkesfiske samt generell användning. Havsplanerna ger vägledning om vad som är den bästa användningen av havet och hur olika intressen kan samexistera, och bidrar därmed till en långsiktigt hållbar utveckling. Regeringen framhåller att det finns ett mycket stort behov inom industrin av havsbaserad vindkraft. De beslutade havsplanerna möjliggör en snabbare utbyggnad av 20–30 terawattimmar vindkraft.

Energimyndigheten fick samtidigt i uppdrag att tillsammans med andra berörda myndigheter peka ut lämpliga områden för att möjliggöra ytterligare 90 terawattimmar elproduktion till havs. Därmed möjliggörs en total elproduktion från havet som motsvarar 120 terawattimmar, dvs. nästan lika mycket el som hela Sverige använder på ett år. Regeringens mål är att säkra elförsörjningen, möjliggöra omställningen och trygga bra elpriser på lång sikt. Utifrån Energimyndighetens underlag ska Havs- och vattenmyndigheten föreslå ändringar i havsplanerna. Energimyndighetens uppdrag ska redovisas senast i mars 2023. Havs- och vattenmyndighetens förslag ska lämnas till regeringen senast i december 2024.

Den 6 april 2022 beslutade regeringen om proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft, som utskottet behandlar i detta ärende. Propositionen är en del av regeringens s.k. vindkraftspaket som utöver lagförslaget även innehåller följande tre beslut:

- Kommittédirektiv för en utredning om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft. Utredningen ska redovisas senast den 31 mars 2023.
- Kommittédirektiv för en utredning som effektiviserar regeringens roll som prövningsmyndighet för förvaltningsärenden enligt miljöbalken, bl.a. ärenden om havsbaserad vindkraft. Utredningen ska redovisas senast den 30 juni 2023.
- Uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att utreda konkurrerande vindkraftparker till havs. Myndigheten ska utreda ett system för hur aktörer tilldelas ensamrätt att etablera havsbaserad vindkraft i specifika områden. Myndigheten ska redovisa uppdraget senast den 30 november 2022.

Syftet med åtgärderna är att på olika sätt snabba på utbyggnaden av billig och grön el i Sverige. Regeringen framhåller att Sveriges elkonsumtion beräknas öka kraftigt de kommande åren, som ett resultat av att industri och transporter elektrifieras och fasar ut fossila bränslen.

Gällande rätt

Bestämmelsen om kommunal tillstyrkan

Tillstånd till vindkraftsetablering enligt 9 kap. miljöbalken får enligt dagens regelverk endast ges om kommunen har tillstyrkt det. Detta gäller dock inte om regeringen har tillåtit verksamheten enligt 17 kap.

Bestämmelsen om kommunal tillstyrkan i 16 kap. 4 § miljöbalken kom till 2009 i samband med att ändrade krav på detaljplan och bygglov för vindkraftverk infördes i den dåvarande plan- och bygglagen (1987:10) (prop. 2008/09:146, bet. 2008/09:MJU27, rskr. 2008/09:258). Tidigare prövades tillståndspliktiga vindkraftsanläggningar enligt både miljöbalken och plan- och bygglagen. Ändringen i den dåvarande plan- och bygglagen innebar att kravet på bygglov och detaljplan avskaffades för vindkraftsetableringar som

tillståndsprövas enligt miljöbalken, förutom i områden där det råder stor efterfrågan på mark för bebyggelse eller anläggningar.

Skillnaden på kommunens inflytande enligt bestämmelsen om kommunal tillstyrkan i 16 kap. 4 § miljöbalken jämfört med de tidigare kraven enligt plan- och bygglagen är bl.a. att beslut om bygglov eller detaljplan föregås av en bestämd process och har krav på motivering och uppställda beslutskriterier. Det saknas en tidsgräns för när kommunen ska fatta ett beslut om kommunal tillstyrkan. Det saknas också uppställda beslutskriterier och kommunen kan ändra inställning i ett senare skede. Bestämmelsen innebär att vindkraft har en särställning i miljöbalken i förhållande till de flesta andra miljöfarliga verksamheter.

År 2016 fick Energimyndigheten och Naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans följa upp och analysera hur planerings- och tillståndsprövsprocessen vid etablering av vindkraft hade utvecklats. Myndigheterna fick även i uppdrag att föreslå ytterligare åtgärder för att underlätta tillståndsprövsprocessen, om de bedömde att det fanns behov av sådana. I redovisningen, som lämnades 2017, anges att olika aktörer har olika bild av hur väl tillämpningen av bestämmelsen fungerar. Många kommuner anger att bestämmelsen fungerar relativt väl, medan bl.a. projektörer och Energimyndigheten och Naturvårdsverket pekar på problem kopplade till bestämmelsen. Bland annat saknas det reglerade kriterier för vad kommunen ska grunda sitt beslut på, beslut behöver inte motiveras, besluten kan inte överklagas i sak och ett beslut om avstyrkan kan komma sent i tillståndsprövsprocessen. Mot denna bakgrund föreslog myndigheterna ett upphävande av systemet med kommunal tillstyrkan. Myndigheterna återkom i januari 2021 med förslag om att ändra regelverket så att det blir mer förutsebart och effektivt.

Dagens prövning av vindkraft

Tillstånd enligt miljöbalken till vindkraft på land krävs om sju eller fler vindkraftverk som är högre än 120 meter (inklusive rotorblad) ska uppföras tillsammans, om ett vindkraftverk högre än 120 meter ska uppföras där sju eller fler verk över 120 meter planeras eller om ett vindkraftverk över 120 meter ska uppföras där minst sex andra vindkraftverk redan är i drift (21 kap. 13 och 14 §§ miljöprövningsförordningen [2013:251]). För sådana vindkraftverk krävs inte bygglov (eller detaljplan), men bygganmälan enligt 6 kap. 5 § plan- och byggförordningen ska lämnas in. Även om detaljplan eller bygglov inte krävs får vindkraft inte uppföras i strid med detaljplan eller områdesbestämmelser. För vindkraftverk som inte är tillståndspliktiga gäller en ordning liknande den som gällde före införandet av den kommunala tillstyrkan, dvs. med bygglovskrav i stället för kommunal tillstyrkan.

Den som vill bygga en tillståndspliktig vindkraftspark på land måste ansöka om tillstånd vid en länsstyrelse (miljöprövningsdelegation) enligt 1 kap. 6 § miljöprövningsförordningen. Tillståndspliktiga vindkraftverk och vindkraftsparker ska enligt 6 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) alltid antas

medföra betydande miljöpåverkan enligt 6 kap. 20 § första stycket 2 miljöbalken och en specifik miljöbedömning ska därför alltid göras.

Som nämns ovan finns det inga bestämmelser om när den kommunala tillstyrkan ska inhämtas eller lämnas, men eftersom tillstånd inte får meddelas av miljöprövningsdelegationen förrän kommunen tillstyrkt det måste det åtminstone ske innan beslut fattas. Samtidigt med ansökan om tillstånd kan det vara nödvändigt att ansöka om sådant som dispens från områdesskydds-föreskrifter eller tillstånd att vidta åtgärder som kan påverka ett Natura 2000-område enligt 7 kap. miljöbalken. Prövningen måste göras samlat.

Havsbaserad vindkraft hanteras enligt delvis andra regler. För vindkraftparker till havs, på svenskt territorialvatten, och i sjöar krävs tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken. Ansökan görs då vid mark- och miljödomstolen och inte hos länsstyrelsen. Kommunal tillstyrkan krävs också.

Kommunal tillstyrkan krävs inte för en verksamhet till havs utanför det svenska territoriet, eftersom dessa vindkraftparker inte behöver tillstånd enligt miljöbalken. Bygglov eller detaljplan krävs heller inte eftersom det utanför svenskt territorium inte finns några kommuner.

Propositionen

Tidigt och bindande kommunalt ställningstagande till vindkraft

Regeringen föreslår att kommunen på begäran ska ta ställning till om den medger eller motsätter sig att ett visst mark- eller vattenområde tas i anspråk för en sådan anläggning för vindkraft som beskrivs i begäran. Kommunens ställningstagande ska motiveras och meddelas i ett särskilt beslut inom nio månader från det att en sådan begäran kom in.

Ett medgivande gäller i fem år eller, om det ingår i en ansökan om tillstånd, till den senare tidpunkt när tillståndsfrågan slutligt har avgjorts. Under den tid medgivandet gäller får det bara ändras av kommunen om det innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende.

Som skäl till sitt förslag redovisar regeringen bl.a. att det är av stor vikt att tillståndsprocessen för vindkraft görs mer effektiv och förutsägbar för att främja utbyggnad. De förslag som lämnas i propositionen syftar till att säkerställa att kommunernas ställningstagande görs före tillståndsprövningen, i stället för som nu under pågående tillståndsprövning. Det innebär enligt regeringen att tillståndsprövningar av vindkraftsverksamhet som inte har förutsättningar att beviljas något tillstånd undviks och att de tillståndsprövningar som kommer till stånd blir mer tidseffektiva, eftersom kommunens ställningstagande inte behöver inväntas. Regeringen anser att detta innebär betydande resursbesparingar för såväl verksamhetsutövare som de myndigheter som deltar i tillståndsprövningar.

Vidare bedömer regeringen att frågan om införande av ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad bör utredas. Även andra möjligheter att stärka incitamenten för kommuner att medverka till utbyggnad vindkraft bör utredas.

Regeringen föreslår vidare att en begäran om kommunens ställningstagande till vindkraft får göras av den som undersöker möjligheterna att uppföra en anläggning för vindkraft inom kommunen. Begäran ska vara skriftlig och innehålla en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk. Begäran ska även innehålla uppgifter om det högsta antal vindkraftverk som anläggningen är avsedd att omfatta och vindkraftverkens högsta höjd samt innehålla namn på och kontaktuppgifter till den som begär ställningstagandet.

Regeringen bedömer att en kommuns översiktsplan bör vara vägledande men inte bindande när kommunen tar ställning till om den medger eller motsätter sig att ett visst mark- eller vattenområde tas i anspråk för en anläggning för vindkraft.

Regeringen föreslår att bestämmelser om kommunens ställningstagande till vindkraft ska införas i miljöbalken samt att ställningstagande till vindkraft endast ska få överklagas genom laglighetsprövning enligt kommunallagen. Regeringen gör därutöver bedömningen att det inte behövs några särskilda bestämmelser om offentliggörande av kommunens beslut.

Kommunens inflytande i tillståndprocessen

Regeringen föreslår att tillstånd till en anläggning för vindkraft endast ska få ges om den kommun där anläggningen är avsedd att uppföras har lämnat den sökande ett medgivande till att mark- eller vattenområdet tas i anspråk för en sådan anläggning.

Regeringen föreslår även att en ansökan om tillstånd till en anläggning för vindkraft ska innehålla det kommunala medgivande som är en förutsättning för att tillstånd ska kunna ges. Medgivandet får inte vara äldre än fem år vid ansökningstillfället.

Ett sådant medgivande behöver inte ingå i ansökan, om regeringen redan har förbehållit sig att pröva tillåtligheten av verksamheten.

Rättelse i bestämmelsen om regeringens förbehåll att pröva tillåtligheten av en verksamhet

Regeringen föreslår att bestämmelsen i 17 kap. 3 § första stycket 3 miljöbalken ska ändras så att hänvisningen rätteligen görs till 4 kap. 6 § andra stycket i stället för tredje stycket.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2023 i fråga om bestämmelserna om kommunernas skyldighet att på begäran besluta om ett ställningstagande, vad en sådan begäran ska innehålla och hur beslutet får överklagas samt i fråga om rättelsen i bestämmelsen om regeringens förbehåll att pröva tillåtligheten av en verksamhet. Lagändringarna i övrigt ska träda i kraft den 1 oktober 2023.

När det gäller de ändringar som träder i kraft den 1 oktober 2023 ska äldre bestämmelser fortfarande gälla för ansökningar om tillstånd som har gjorts dessförinnan.

Motionerna

I följande fem motionsyrkanden föreslås det att riksdagen avslår regeringens lagförslag.

Enligt kommittémotion 2021/22:4664 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) bör propositionen avslås. Motionärerna anser att regeringen har hanterat frågeställningen om kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft i fel ordning samt att regeringens lagförslag inte bidrar till att möta framtidens behov av el.

Även i kommittémotion 2021/22:4647 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) föreslås det att riksdagen avslår de lagförslag som regeringen lägger fram i proposition. Motionärerna anför att det kommunala inflytandet och vetot inte ska försvagas på det sätt som föreslås i propositionen utan tvärtom värnas.

Likaså enligt kommittémotion 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 1 bör riksdagen avslå regeringens lagförslag. Motionärerna vill ha kvar det kommunala vetot men vill reformera det för att skapa större förutsägbarhet genom att låta kommunen uttala sig tidigare i processen. Däremot motsätter de sig regeringens förslag eftersom en reform av det kommunala vetot måste inkludera nya ersättningsformer till markägare och till närboende.

Avslag på propositionen föreslås även i kommittémotion 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 1. Motionärerna anser att regeringens lagförslag är bristfälligt, bl.a. eftersom det riskerar att leda till att kommuner avstyrker projekt. Motionärerna anför vidare att regeringen föreslår lagstiftning i fel ordning; incitamenten för fastighetsägare och kommuner måste vara klara innan det fattas beslut i frågan om kommunens skyldighet att tillstyrka eller avstyrka ett projekt.

Också i kommittémotion 2021/22:4665 av Jakob Olofsgård m.fl. (L) föreslås det att riksdagen avslår propositionen. Motionärerna anser att lagförslaget skulle innebära både att det blir svårt att få tillstånd att etablera vindkraft och att människor får sämre möjligheter att påverka sin närmiljö.

Kompletterande uppgifter

Utskottet beslutade den 21 april 2022 att ge näringsutskottet och civilutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens lagförslag. Den 5 maj 2022 yttrade sig näringsutskottet över regeringens lagförslag och de följdmotioner som väckts med anledning av den (2021/22:NU4y). Näringsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar som rör utskottets beredningsområde, vilket främst innefattar energipolitik och de förslag som gäller ersättning till kommuner och andra aktörer vid vindkraftsetablering. Näringsutskottet förordar att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker regeringens lagförslag i de delar som berör

utskottet beredningsområde och därmed tillstyrker motionerna 2021/22:4664 (M), 2021/22:4647 (SD), 2021/22:4657 (C) yrkande 1, 2021/22:4661 (KD) yrkande 1 och 2021/22:4665 (L) i motsvarande delar. I näringsutskottets yttrande finns fyra avvikande meningar (S, C, V, KD, MP) och två särskilda yttranden (SD, MP). Näringsutskottets yttrande redovisas i sin helhet i bilaga 3.

Den 3 maj 2022 yttrade sig civilutskottet över regeringens lagförslag genom ett protokollsutdrag (2021/22:27 § 3). Civilutskottet avstyrker lagförslaget utifrån de utgångspunkter som utskottet har att beakta. Som skäl för ställningstagandet hänvisar civilutskottet till vad som anförts i de följdmotioner som väckts av ledamöter från respektive parti. I civilutskottets yttrande finns en avvikande mening (S, V, MP). Civilutskottets yttrande finns i bilaga 4.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det förvisso är mycket angeläget att säkra Sveriges växande elbehov samt att göra tillståndprocesserna för vindkraftsetableringar effektivare och mer förutsägbara. Utskottet bedömer emellertid att regeringens lagförslag inte bidrar till att lösa denna problematik. Enligt lagförslaget ska kommuner ta ställning till etablering av vindkraft utifrån en ansökan som omfattar en karta som utvisar den plats som är avsedd att tas i anspråk, uppgifter om antal vindkraftverk och vindkraftverkens höjd. Utskottet menar att detta är ett alltför begränsat underlag, och att en sannolik konsekvens skulle bli att kommuner i hög utsträckning skulle komma att neka vindkraftsetableringar för att inte riskera att projekt godkänns som i ett senare skede visar sig ha omfattande negativ inverkan på kommuninvånarnas närmiljö.

Utskottet ser positivt på att det anges i propositionen att kommunerna ska ha rådighet över hur mark- och vattenområden bäst ska nyttjas i den egna kommunen. Det är även positivt att regeringen tar upp behovet av ersättning till berörda. Utskottet noterar att det pågår en utredning om hur olika typer av kompensation och incitament ska utformas för att minska konflikterna. Utredningen ska vara klar våren 2023, och förslagen ska därefter beredas. Samtidigt föreslår regeringen att kommuner redan från den 1 januari 2023 ska vara skyldiga att lämna ett tidigt besked om huruvida de tillåter vindkraftsetablering eller inte.

Utskottet menar att regeringen därmed har hanterat frågeställningen om kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft på fel sätt och i fel ordning. Villkoren för lokal kompensation måste först klargöras om acceptansen för vindkraft ska öka. Regeringen får återkomma till riksdagen i frågan när villkoren är klargjorda.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser utskottet att regeringens proposition ska avslås och att motionerna 2021/22:4647 (SD), 2021/22:4657 (C) yrkande 1, 2021/22:4661 (KD) yrkande 1, 2021/22:4664 (M) och 2021/22:4665 (L) ska bifallas.

Ersättningsformer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om dels ekonomisk kompensation, dels stärkta incitament för kommuner.

Jämför reservation 2 (SD, KD), 3 (C), 4 (V) och 5 (C, KD).

Motionerna

Ekonomisk kompensation

Enligt kommittémotion 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del ska regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag som inkluderar nya ersättningsformer för markägare och närboende vid en vindkraftsetablering. En reform av det kommunala vetot måste inkludera nya former av ersättning till markägare och till närboende.

I kommittémotion 2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V) föreslås det att riksdagen uppmanar regeringen att återkomma med ett lagförslag om en lagstadgad vindkraftspeng där en andel av exempelvis varje producerad kilowattimme vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs eller har byggts. För att möjliggöra en snabb utbyggnad av vindkraft behöver ett lagförslag skyndsamt överlämnas till riksdagen som innebär att de som berörs får ekonomisk kompensation.

På liknande sätt föreslås det i kommittémotion 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 2 att regeringen tar fram ett system för kompensation för de fastighetsägare som påverkas av en vindkraftsetablering. Motionärerna anser att det i Sverige, likt det redan har gjorts i bl.a. Danmark, ska tas fram tydliga regler för hur de fastighetsägare som berörs av vindkraftsverk ska kompenseras ekonomiskt, t.ex. genom ersättning för sänkta fastighetsvärden.

Stärkta incitament för kommuner

Enligt kommittémotion 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del framhålls vikten av incitament för att fler ansökningar ska beviljas. Det behövs långsiktiga incitament för kommun, markägare och närboende att acceptera vindkraftsetableringar och därmed bidra till den lokala utvecklingen. Den tillsatta utredningen behöver arbeta brett med frågan så att ett samlat förslag kan presenteras.

Även enligt kommittémotion 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3 bör regeringen ta fram incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsetableringar. Motionärerna anser att olika typer av incitament är avgörande för att öka acceptansen för vindkraft och minska konflikterna i de områden som kommer på förslag för vindkraftsetableringar. Det skulle även

få effekten av att etableringarna styrs till delar av landet som är mer glesbefolkade. Den utredning som tillsatts bör titta brett på frågorna.

Propositionen

I propositionen redovisar regeringen sin syn på möjligheten till ersättning till dem som berörs av vindkraftsutbyggnad. Regeringen bedömer att införande av ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad bör utredas. Även andra möjligheter att stärka incitamenten för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft bör utredas.

Som skäl för sin bedömning redovisar regeringen att det i dag förekommer frivilliga överenskommelser om ersättning mellan vindkraftsprojektörer och kommuner respektive företrädare för lokala föreningar i berörda bygder, ofta kallad bygdepeng. För vindkraften saknas en reglering av sådan ersättning, vilket har skapat osäkerhet om huruvida sådana överenskommelser är tillåtna. En tydlig reglering av förutsättningarna för kompensation bedöms spela en stor roll för en rättvisare och mer välfungerande utbyggnad av vindkraften. Därmed undanröjs också risken för godtycke i förhandlingar mellan projektörer, kommuner och lokala företrädare. Som en jämförelse kan noteras att det i Sverige redan finns en reglering av kompensation för vattenkraften.

Regeringen avser därför att tillsätta en utredning för att se över möjligheterna till olika slags kompensation i samband med vindkraft. Utredningen bör också lämna förslag som även på andra sätt stärker kommuners incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället. Arbetet bör bedrivas skyndsamt.

Kompletterande uppgifter

I utredningen (SOU 2021:53) bereddes frågan om ekonomisk kompensation. Utredningen bedömde att ekonomisk kompensation i någon form skulle underlätta en fortsatt vindkraftsutbyggnad och att en sådan kompensation bör gå till de kommuner och lokalsamhällen som påverkas av vindkraftsetableringar. Anledningen är att vindkraften haft och fortfarande står inför en stor utbyggnad och att påverkan från verksamheten är av ett sådant slag att ekonomisk kompensation framstår som lämplig. En ekonomisk kompensation skulle också kunna underlätta tillståndsprocessen genom att göra kommuner och närboende mer positivt inställda till vindkraft än annars samt stärka den lokala och nationella vindkraftsopinionen.

Utredningen påpekade att för de avtal om ersättningar som finns i dag har överenskommelserna tagits fram genom förhandlingar i varje enskilt fall. En reglering av ekonomisk ersättning ligger i linje med utredningens övergripande mål om att öka förutsebarheten och rättssäkerheten i vindkraftsprövningen. Utredningen framhöll därutöver att det är viktigt att ett ersättnings-system utformas så att det blir enkelt och effektivt. Ersättningen bör helst gå

både till organisationer som företräder lokala organisationer och till berörda kommuner.

Mot denna bakgrund bedömde utredningen att ett system för ekonomisk ersättning till kommuner eller lokalsamhällen bör utarbetas för att kompensera dem vars omgivning påverkas av vindkraftsutbyggnad.

Som redovisats ovan lade regeringen i april 2022 fram ett vindkraftspaket för att snabba på utbyggnaden av billig och grön el i Sverige. Utöver lagförslaget som redovisas ovan består paketet av ytterligare tre beslut, bl.a. kommittédirektiv (dir. 2022:27) för en utredning om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft. En särskild utredare ska lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft för att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället. Utredaren ska bl.a.

- lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad
- lämna förslag för att ge kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft
- redovisa möjliga insatser, utöver stärkta incitament, som stärker kommunernas förmåga att stödja utbyggnad av vindkraften
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023.

Näringsutskottet framhåller i sitt yttrande (yttr. 2021/22:NU4y) över lagförslaget att det vid ett flertal tidigare tillfällen, senast i februari 2022 (bet. 2021/22:NU11), har avstyrkt förslag om att införa olika system för ersättning till de områden och regioner där vindkraft etableras. Därtill noterar näringsutskottet att regeringen har tillsatt den utredning om att stärka incitamenten för utbyggd vindkraft som aviseras i propositionen, och att utredningen ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 mars 2023. Utredningen ska bl.a. lämna förslag dels till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad, dels för att ge kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft. Mot den bakgrunden ser näringsutskottet ingen anledning för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av förslagen i motionerna och föreslår därmed att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena. I näringsutskottets yttrande finns fyra avvikande meningar (S, C, V, KD, MP) och två särskilda yttranden (SD, MP).

Utskottets ställningstagande

Ekonomisk kompensation

Som utskottet anför ovan ser utskottet brister i det lagförslag som regeringen överlämnat till riksdagen. I sitt ställningstagande hänvisar utskottet bl.a. till att lagstiftningsförslaget tagits fram på fel sätt och i fel ordning: regeringen borde först ha klargjort formerna för ersättning innan ett förslag om ny reglering av

det kommunala ställningstagandet presenterades. Utskottet noterar den utredning som tillsatts i fråga om former för ersättning, och utskottet förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen när utredningsarbetet är klart. Utskottet vill inte föregå frågans fortsatta beredning och lämnar således motionerna 2021/22:4636 (V), 2021/22:4657 (C) yrkande 2 i denna del och 2021/22:4661 (KD) yrkande 2 utan vidare åtgärd.

Stärkta incitament för kommuner

Av samma skäl som anförs ovan anser utskottet att motionsyrkanden om incitament för att öka acceptansen för vindkraftsetableringar inte bör motivera något initiativ från riksdagens sida. Utskottet påminner om att den utredning som pågår även ska lämna förslag på hur incitamenten för kommuner att tillstyrka vindkraftsetablering kan stärkas. Med hänvisning till det utredningsarbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2021/22:4657 (C) yrkande 2 i denna del och 2021/22:4661 (KD) yrkande 3.

Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar.

Jämför reservation 6 (V) och 7 (KD).

Motionerna

I ett antal yrkanden från den allmänna motionstiden framhålls betydelsen av kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar.

I kommittémotion 2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 17 uppmärksammas vikten av att bevara kommunernas vetorätt mot vindkraftsetableringar. Motionärerna anser att vindkraftsvetot ska bevaras och att en fortsatt utbyggnad av vindkraften ska ske efter den lokala nivåns önskemål och förutsättningar.

Liknande förslag framförs i ett antal ytterligare motionsyrkanden. I motion 2021/22:2402 av Alexandra Anstrell (M) framhålls betydelsen av att det kommunala vetot i fråga om vindkraftsetableringar ska finnas kvar. Likaså i motion 2021/22:3772 av Sten Bergheden (M) tydliggörs vikten av att värna det kommunala vetot för vindkraftsetablering.

Enligt motion 2021/22:3584 av Lars Beckman (M) måste regeringen säkerställa att närboende ska ha ett avgörande inflytande i fråga om huruvida en vindkraftsanläggning ska byggas eller inte. Motionären anför i motion 2021/22:3586 att vindkraft dessutom bör etableras på sådant sätt att det sker med lokal acceptans, utan negativ inverkan på närmiljön och med tydlig klimatnytta. Ett liknande förslag om att vindkraft endast ska etableras på

sådant sätt att det sker med lokal acceptans och utan negativ inverkan på närmiljön finns i motion 2021/22:3428 av Kjell Jansson (M) yrkande 1.

På motsatt sätt föreslås det i kommittémotion 2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11 att regeringen återkommer med förslag på hur möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft avskaffas. Motionärerna vill underlätta utbyggnaden av vindkraft, och de ser det kommunala vetot där kommuner har rätt att stoppa vindkraftsprojekt som ett stort hinder som ofta leder till orimliga situationer.

Även enligt motion 2021/22:3070 av Tomas Kronståhl m.fl. (S) yrkande 2 bör regeringen verka för en översyn av kraven för vindkraftsetableringar på land. Enligt motionärerna är det inte rimligt att människor som bor på landsbygden inte ska ha möjlighet till påverkan vid industrietableringar.

Propositionen

Som redovisas ovan föreslår regeringen att kommunen på begäran ska ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. En begäran om kommunens ställningstagande ska innehålla en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk samt uppgifter om det högsta antalet vindkraftverk och deras högsta höjd. Kommunens ställningstagande ska motiveras och lämnas inom nio månader från det att en begäran har kommit in. Regeringen föreslår vidare att kommunens ställningstagande ska utgöra en processförutsättning för tillståndsprövningen.

Regeringen redovisar att den absoluta majoriteten av remissinstanser, bl.a. de flesta kommunerna och länsstyrelserna, anför att kommunerna även i fortsättningen bör ha ett betydande inflytande över lokaliseringen av vindkraft. Majoriteten av remissinstanserna är dessutom positiva till att kommunens ställningstagande tidigareläggs i processen.

Kompletterande uppgifter och tidigare behandling

Som redovisats ovan infördes den kommunala tillstyrkan, dvs. i praktiken en form av kommunalt veto för vindkraft, 2009 för att inte kommunernas inflytande över planeringen av mark och vatten i kommunen skulle minska för kraftigt när vindkraft som omfattas av tillstånd enligt miljöbalken inte längre skulle prövas enligt plan- och bygglagen. Enligt gällande rätt behöver kommunerna inte motivera sina beslut om tillstyrkan och besluten kan inte överklagas av andra än kommunmedlemmar och då endast i begränsad utsträckning i fråga om lagligheten. Vidare har kommunen enligt dagens regelverk inget krav på sig att hantera en förfrågan om kommunal tillstyrkan, och den har möjlighet att ändra sitt beslut även sent i processen.

I utredningen (SOU 2021:53) analyserades effekterna av att upphäva bestämelsen om kommunal tillstyrkan samt alternativa lösningar för ett fortsatt starkt kommunalt inflytande över vindkraftsplaneringen. Utredningen framhöll att det troligtvis vore möjligt, ur ett rättsligt perspektiv, att upphäva den

kommunala tillstyrkan utan att ersätta den med någon annan modell för kommunalt inflytande över vindkraft. Det vore dock enligt utredningen inte lämpligt; det skulle utgöra en stor inskränkning av det kommunala självstyret och dessutom riskera att påverka vindkraftsopinionen i negativ riktning både lokalt och nationellt.

I utredningens direktiv ingick s.k. tidig tillstyrkan samt en återgång till prövning enligt plan- och bygglagen som möjliga sätt att tillförsäkra kommunerna inflytande på ett annat sätt än med dagens regelverk. Utöver dessa två modeller (och olika varianter av dem) bedömde utredningen en modell med särskilda planinstrument för vindkraftsplanering och en där tidig avstyrkan ersätter tidig tillstyrkan.

Riksdagen har behandlat förslag om det kommunala vetot vid ett antal tillfällen under innevarande mandatperiod, bl.a. i betänkande 2020/21:MJU13 Övergripande miljöfrågor. Utskottet noterade då att regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att upphäva bestämmelsen om kommunal tillstyrkan av vindkraftverk. I avvaktan på resultatet av denna översyn lämnade utskottet förslagen utan vidare åtgärd.

Som svar på skriftlig fråga 2021/22:1075 meddelade klimat- och miljöminister Annika Strandhäll den 25 februari 2022 bl.a. följande:

Riksdagen har antagit målet att 100 procent av elproduktionen ska vara förnybar år 2040. Vindkraftens utbyggnad är en central del av denna utveckling och för möjligheterna att nå målet. Det är därför nödvändigt att tillståndsprövningen präglas av effektivitet och förutsägbarhet. Utredningen som av den anledningen fick i uppdrag att se över och föreslå en effektiv och rättssäker tillståndsprocess för vindkraft lämnade i juni sitt betänkande, En rättssäker vindkraftsprövning. Där föreslås bl.a. att kommunerna fortsatt ska ha rätt att säga nej till vindkraft.

Betänkandet har remitterats och jag kan konstatera att det finns en utbredd förståelse bland remissinstanserna för att de nuvarande tillståndsprocesserna för vindkraftsetableringar behöver ses över, i syfte att få en mer förutsägbar och effektiv prövningsprocess. Berörda parter instämmer i utredningens bedömning att kommunerna fortsatt ska ha inflytande över mark- och vattenanvändningen i den egna kommunen. Jag ser också att huvuddelen av remissinstanserna är positiva till att en ny modell för kommunalt inflytande ersätter den befintliga och att kommunens besked ska lämnas tidigare i processen.

Regeringen har just beslutat om en lagrådsremiss med förslag till regeländringar vad gäller kommunal tillstyrkan till vindkraft och avser att lämna över en proposition till riksdagen inom kort.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser positivt på att regeringen är tydlig med att kommunerna fortsatt ska ha inflytande över mark- och vattenanvändningen i den egna kommunen. Kommunens rätt till inflytande över vindkraftsetableringar ska kvarstå, men formerna för detta ska regleras. Utskottet föreslår emellertid i detta ärende att riksdagen avslår regeringens lagförslag om tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft. Som utskottet påpekar ovan pågår det en utredning om formerna för ersättning till de som berörs av vindkraftsetableringar, och

utskottet förutsätter att regeringen därefter kommer att utarbeta en ny proposition för riksdagen att ta ställning till. För att inte föregå frågans fortsatta beredning avstyrker utskottet motionerna 2021/22:2402 (M), 2021/22:3070 (S) yrkande 2, 2021/22:3199 (V) yrkande 11, 2021/22:3428 (M) yrkande 1, 2021/22:3584 (M), 2021/22:3586 (M), 2021/22:3772 (M) och 2021/22:4195 (KD) yrkande 17.

Reservationer

1. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (S, V, MP)

av Maria Gardfjell (MP), Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Malin Larsson (S) och Markus Selin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:210 och avslår motionerna 2021/22:4647 av Martin Kinnunen m.fl. (SD), 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 1, 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 1, 2021/22:4664 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M) och 2021/22:4665 av Jakob Olofsgård m.fl. (L).

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen av de skäl som framförs i propositionen bör anta regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Vi anser därmed att riksdagen bör bifalla regeringens proposition och avslå motionsyrkandena. Ledamöterna från Socialdemokraterna och Miljöpartiet utvecklar skälen till detta ställningstagande i var sitt särskilt yttrande.

2. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (SD, KD)

av Runar Filper (SD), Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 2 och avslår motionerna 2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V) och 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

Vindkraftverk har under en följd av år skapat djupa klyftor mellan människor ute i landets kommuner. Vartefter vindkraftverken blir större och större kan vi förvänta oss än mer av dessa konflikter. Dagens system där berörda inte har någon rätt till kompensation för den störning som de kan drabbas av, bl.a. sjunkande fastighetsvärde, gör att fastighetsägare av självbevaringsdrift gör allt som står i deras makt för att förhindra projektet. Vi vill att det i Sverige, som det redan har gjorts i bl.a. Danmark, tas fram tydliga regler för hur de fastighetsägare som berörs av vindkraftverk ska skyddas.

Regeringen behöver vidta åtgärder för att ta fram ett system för kompensation för de fastighetsägare som påverkas av vindkraftsetablering.

3. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och avslår motionerna

2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V) och

2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Klimatomställningen kommer att kräva mer el, och prognoser visar att efterfrågan på elenergi kan fördubblas på 20 år. Det kräver att vi skapar rätt förutsättningar för att kraftigt öka svensk elproduktion. För att möta ett ökande elbehov kommer en ökad andel vindkraft att vara central, och Sverige har stor potential att öka andelen vindkraft ytterligare. En reform av det kommunala vetot i fråga om vindkraftsetablering måste emellertid inkludera nya ersättningsformer till markägare och närboende. Våra nordiska grannländer har betydligt generösare ersättningssystem lokalt för den som får en etablering hos sig. Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag som inkluderar nya ersättningsformer för markägare och närboende vid en vindkraftsetablering.

4. Ekonomisk kompensation, punkt 2 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V) och avslår motionerna 2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Vänsterpartiet vill öka acceptansen för vindkraft genom att lagstifta om en produktionsbaserad ekonomisk ersättning som går till de lokalsamhällen där vindkraft byggs. Det behövs bättre incitament för utbyggnad av vindkraft, både land- och havsbaserad, genom att gynna den kommun och de boende i närområdet där vindkraften ska byggas. Vänsterpartiet menar därför att det i närtid behövs snabba åtgärder för att skapa bättre incitament för kommuner att säga ja till etablering av vindkraft. Till skillnad från regeringen anser inte mitt parti att ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av utbyggnad bör utredas.

För att möjliggöra en snabb utbyggnad av vindkraft där de som berörs även får ekonomisk kompensation behöver ett förslag skyndsamt läggas fram för riksdagen. Ett sätt är att lagstifta om en vindkraftspeng där en del av varje producerad kilowattimme vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs. Vänsterpartiet föreslår därför att regeringen skyndsamt utformar ett förslag om en lagstadgad vindkraftspeng där en andel av varje producerad kilowattimme av vindkraften gynnar både kommunen och de boende i närområdet där vindkraften etableras.

5. Stärkta incitament för kommuner, punkt 3 (C, KD)

av Kristina Yngwe (C), Ulrika Heie (C) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 2 i denna del och
2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) bekräftar att en majoritet av vindkraftsansökningarna i dag får avslag. Det är tydligt att vi behöver fler incitament för att fler ansökningar ska beviljas, och vi bedömer att det finns olika sätt att säkerställa att så sker. Regeringen har tillsatt en utredning om stärkta incitament till kommuner och lokalsamhällen för utbyggd vindkraft. Regeringen anför i propositionen att möjligheten till olika slags kompensation behöver ses över, och att även andra åtgärder som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad kan behövas. Vi anser att dessa två delar av ersättningen – ekonomisk kompensation och andra sätt att stärka incitamenten för kommuner – är ett måste för att öka acceptansen för vindkraft och minska konflikterna i de områden som kommer på förslag för vindkraftsetableringar. Det skulle även få effekten att etableringar styrs till delar av landet som är mer glesbefolkade. Vi anser därför att den nu tillsatta utredningen om ersättning till de som berörs ska titta brett på frågan.

6. Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar, punkt 4 (V)

av Elin Segerlind (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11 och
avslår motionerna

2021/22:2402 av Alexandra Anstrell (M),

2021/22:3070 av Tomas Kronståhl m.fl. (S) yrkande 2,

2021/22:3428 av Kjell Jansson (M) yrkande 1,

2021/22:3584 av Lars Beckman (M),

2021/22:3586 av Lars Beckman (M),

2021/22:3772 av Sten Bergheden (M) och

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 17.

Ställningstagande

Vindkraften har störst potential för snabb utbyggnad av förnybar energi. Tekniken är välbeprövad och moderna vindkraftverk är effektiva utan att man

behöver kompromissa med miljö och djurliv. Vänsterpartiet vill underlätta för utbyggnaden av vindkraft på flera olika sätt, bl.a. genom regeländringar. Det kommunala vetot där kommuner har rätt att stoppa vindkraftsprojekt är ett stort hinder som ofta leder till orimliga situationer. Därför vill mitt parti avskaffa det kommunala vetot. Regeringen bör således återkomma med förslag på hur möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft kan avskaffas.

7. Kommunalt inflytande över vindkraftsetableringar, punkt 4 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 17 och
avslår motionerna
2021/22:2402 av Alexandra Anstrell (M),
2021/22:3070 av Tomas Kronståhl m.fl. (S) yrkande 2,
2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11,
2021/22:3428 av Kjell Jansson (M) yrkande 1,
2021/22:3584 av Lars Beckman (M),
2021/22:3586 av Lars Beckman (M) och
2021/22:3772 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Kristdemokraterna är positiva till vindkraft, men vindkraftsetableringar måste ske på lokalbefolkningens villkor. Utbyggnaden av vindkraft måste ske i samarbete och samverkan med människor som själva bor i de områden där vindkraften byggs. Utbyggnad av vindkraftsparker möter ofta ett allt starkare lokalt motstånd. Det krävs många nya vägar genom skog, ljudmiljön påverkas för både människor och djur och den visuella miljön förändras på flera mils avstånd. Utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) överlämnade sitt betänkande i juni 2021. Trots titeln på utredningen har frågan om den lokala demokratin betydelse inte blivit besvarad på ett tillfredsställande sätt. Det finns skäl att känna oro för den fortsatta processen om man vill värna den lokala demokratin och medbestämmandet.

Riksdagen bör därför tillkännage för regeringen att det kommunala vetot mot vindkraft ska bevaras och att en fortsatt utbyggnad av vindkraften ska ske enligt den lokala nivåns önskemål och förutsättningar.

Särskilda yttranden

1. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (S)

Hanna Westerén (S), Isak From (S), Magnus Manhammar (S), Malin Larsson (S) och Markus Selin (S) anför:

Som framgår ovan reserverar vi oss mot utskottets förslag om att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Utöver vad som framförs i reservationen vill vi i detta särskilda yttrande framföra följande: Syftet med regeringens proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft är att förtydliga regleringen av kommunens ställningstagande till vindkraft. Syftet med åtgärderna är att på olika sätt snabba på utbyggnaden av billig och grön el i Sverige. Vi framhåller att Sveriges elkonsumention beräknas öka kraftigt de kommande åren, som ett resultat av att industri och transporter elektrifieras och fasar ut fossila bränslen. Det är därför av stor vikt att tillståndsprövsprocessen för vindkraft görs mer effektiv och förutsägbar för att främja en snabb utbyggnad.

Regeringen föreslår att kommunen på begäran ska ta ställning till om den medger eller motsätter sig att ett visst mark- eller vattenområde tas i anspråk för en sådan anläggning för vindkraft som beskrivs i begäran. Kommunens ställningstagande ska motiveras och meddelas i ett särskilt beslut inom nio månader från det att en sådan begäran kom in. Ett medgivande gäller i fem år eller, om det ingår i en ansökan om tillstånd, till den senare tidpunkt när tillståndsfrågan slutligt har avgjorts.

De förslag som lämnas i propositionen syftar till att säkerställa att kommunernas ställningstagande görs före tillståndsprövningen, i stället för som nu under pågående tillståndsprövning. Det innebär att tillståndsprövningar för vindkraftsverksamhet som inte har förutsättningar att beviljas något tillstånd undviks och att de tillståndsprövningar som kommer till stånd blir mer tidseffektiva eftersom kommunens ställningstagande inte behöver inväntas. Det innebär betydande resursbesparingar för såväl verksamhetsutövare som de myndigheter som deltar i tillståndsprövningar.

I propositionen redovisar regeringen också sin syn på möjligheten för ersättning till dem som berörs av vindkraftsutbyggnad. Regeringen bedömer att införande av ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad bör utredas. Även andra möjligheter att stärka incitamenten för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft bör utredas.

Vi anser att riksdagen av de skäl som framförs i propositionen bör anta regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken. Vi anser därmed att riksdagen bör bifalla regeringens proposition och avslå motionsyrkandena.

2. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (C)

Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C) anför:

Som framgår ovan anser vi att riksdagen ska avslå regeringens proposition och därmed bifalla fem motionsyrkanden om avslag på propositionen. Utöver vad som framgår av utskottets ställningstagande i denna del vill vi i detta särskilda yttrande framföra följande: Rysslands avskryvda invasion av Ukraina har ytterligare stärkt den säkerhetspolitiska dimensionen av vår energiförsörjning. Europa är alldeles för beroende av rysk olja och gas och detta är ett säkerhetshot. Centerpartiet vill att Sverige och EU omedelbart stoppar importen av fossil energi från Ryssland. Det ställer dock höga krav på att vi på kort och lång sikt ökar självförsörjningen av energi, både i Sverige och i EU.

Även klimatomställningen kommer att kräva mer el och Sverige kommer för första gången på decennier att få en ökad efterfrågan på elenergi. Prognoser visar att efterfrågan kan fördubblas på 20 år. Det kräver att vi här och nu skapar rätt förutsättningar för att kraftigt öka svensk elproduktion.

För att möta ett ökande elbehov kommer en ökad andel vindkraft att vara central. Vindkraft är det kraftslag som går snabbast att bygga ut i stor skala och därför behöver vindkraften få goda förutsättningar. Sverige har stor potential att öka andelen vindkraft ytterligare. Prognoser visar att elproduktionen från vindkraft kommer att fördubblas de närmaste fyra åren, med stor potential att exportera stora mängder förnybar energi som kan göra klimatnytta i våra grannländer.

Utredningen En rättssäker vindkraftsprövning (SOU 2021:53) bekräftar att den kommunala tillstyrkan har minskat både vindkraftprojektörernas rättssäkerhet, effektiviteten och förutsägbarheten i prövningen betydligt. I dag får åtta av tio vindkraftsansökningar avslag. Det är tydligt att vi behöver incitament för att fler ansökningar ska beviljas.

Centerpartiet vill ha kvar det kommunala vetot, men vill reformera det för att skapa större förutsägbarhet genom att låta kommunen uttala sig tidigare i processen, i linje med lagrådsremissens förslag. Däremot kan vi inte acceptera regeringens förslag eftersom en reform av det kommunala vetot måste inkludera nya ersättningsformer till markägare och till närboende. Eftersom regeringens förslag inte innehåller förslag om ersättningsformer kan vi inte stödja förslaget. Nuvarande förslag kommer bara att leda till att vindkraftsprojekt får nej tidigare, inte att det blir fler ja. Fler tillstyrkta projekt är helt avgörande för att mer elproduktion ska byggas och det har länge varit tydligt att alltför lite av värdet som projekten skapar stannar lokalt.

Vindkraftsetableringar är och ska fortsätta att vara till gagn för kommunerna. Det är också därför som Centerpartiet sedan länge förespråkat att regionalisera fastighetsskatten för industri- och elproducerande fastigheter. Vi vet också att våra nordiska grannländer har betydligt mer generösa ersättningsystem lokalt för den som får en etablering hos sig. I Finland gäller det även ersättning till närboende som exempelvis får en större elledning nära den egna tomten. Regeringen behöver hämta inspiration från våra grannar och den

nyligen tillsatta utredningen behöver få arbeta brett och färdigt så att ett samlat förslag kan läggas fram till riksdagen. Detta skulle skapa långsiktiga ekonomiska morötter för kommunen, markägare och närboende och bidra till den lokala utvecklingen.

3. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (L)

Jakob Olofsgård (L) anför:

Som framgår ovan anser jag att riksdagen ska avslå regeringens proposition och därmed bifalla fem motionsyrkanden om avslag på propositionen. Utöver vad som framgår av utskottets ställningstagande i denna del vill jag i detta särskilda yttrande framföra följande: Liberalerna anser att det finns en betydande potential att bygga ut vindkraften i Sverige. Samtidigt konstaterar Liberalerna att en expansion av vindkraften, precis som alla andra etableringar, behöver ske i en process där olika intressen får komma fram och vägas mot varandra.

Såsom utskottet anför i sitt ställningstagande bör formerna för ersättning till de som berörs av vindkraftsetableringar vara klar innan ett lagförslag presenteras för riksdagen. Liberalerna välkomnar att regeringen har tillsatt en särskild utredare för att se över hur en kompensation till de som berörs av vindkraftsetableringar bör se ut. Det är mycket positivt att det redan i utredningens direktiv görs tydligt att kompensationen inte ska påverka skatteområdet. Intrånget är en del av kostnaden för att etablera vindkraft och den kostnaden måste på ett transparent sätt vara synlig för den beslutar om investering. Annars kommer resursallokeringen i ekonomin inte att bli optimal. Liberalerna har samma synsätt vad gäller övriga kraftslag. Subventioner genom t.ex. skattelättnader ska undvikas och i den mån de behövs ska de vara teknikneutrala.

Liberalerna anser vidare att ersättningssystemet behöver utformas på ett sådant sätt så att det inte sätter kommuner i en sits där man tvingas tillåta exploatering som invånarna motsätter sig för att man inte ser någon annan möjlighet att finansiera kommunens verksamhet.

4. Tidigt kommunalt ställningstagande, punkt 1 (MP)

Maria Gardfjell (MP) anför:

Som framgår ovan reserverar jag mig mot utskottets förslag om att riksdagen ska avslå regeringens proposition. Utöver vad som framförs i reservationen vill jag i detta särskilda yttrande tillägga följande: Miljöpartiet delar regeringens bedömning att regleringen av kommuners ställningstagande till vindkraft behöver förtydligas för att främja en hållbar utbyggnad av vindkraft. Därmed står mitt parti också bakom regeringens lagförslag som innebär ett tidigt kommunalt ställningstagande. Jag anser därför att riksdagen bör anta regeringens lagförslag.

Utöver det vill jag understryka behovet av reformer som stärker den lokala acceptansen och ökar möjligheterna för närboende att på olika sätt känna sig delaktiga i den energiomställning som nu sker. Miljöpartiet föreslår en statligt finansierad kompensation till Sveriges kommuner för förnybar elproduktion. Detta tjänar två syften: dels att skapa ett tydligt ekonomiskt incitament för kommunerna att säga ja till vindkraft på fler platser än i dag, dels att flytta över resurser från staten till kommunerna, som i många år har haft det tufft ekonomiskt. Mitt parti vill även genom andra åtgärder öka medbestämmandet och de ekonomiska incitamenten även för närboende som berörs av nybyggen av vindkraft.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i miljöbalken.

Följdmotionerna

2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör återkomma med lagförslag om en lagstadgad vindkraftspeng där en andel av exempelvis varje producerad kilowattimme vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs eller har byggts, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4647 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

Riksdagen avslår proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft.

2021/22:4657 av Rickard Nordin m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avslå propositionen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt återkomma med ett förslag som inkluderar nya ersättningsformer för markägare och närboende vid en vindkraftsetablering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram ett system för kompensation för de fastighetsägare som påverkas av en vindkraftsetablering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4664 av Jessica Rosencrantz m.fl. (M):

Riksdagen avslår propositionen.

2021/22:4665 av Jakob Olofsgård m.fl. (L):

Riksdagen avslår propositionen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:2402 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det kommunala vetot ska finnas kvar gällande vindkraftsetableringar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3070 av Tomas Kronståhl m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av kraven för vindkraftsetableringar på land och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3199 av Birger Lahti m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur möjligheten till kommunalt veto mot vindkraft bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3428 av Kjell Jansson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraft endast bör etableras på sådant sätt att det sker med lokal acceptans och utan negativ inverkan på närmiljön och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3584 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att närboende som ska få vindkraftsanläggningar bredvid sig ska ha ett avgörande inflytande om en anläggning ska byggas eller inte, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3586 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vindkraft bör etableras på sådant sätt att det sker med lokal acceptans, utan negativ inverkan på närmiljön och med tydlig klimatnytta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3772 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna det kommunala vetot för vindkraftsetablering och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4195 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bevara kommunernas vetorätt mot vindkraftsetableringar och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

dels att 16 kap. 4 §, 17 kap. 3 § och 19 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 4 kap. 8 a–8 c §§ och 22 kap. 1 g §, och närmast före 4 kap. 8 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.***Områden för vindkraft******8 a §***

En kommun ska på begäran ta ställning till om den medger eller motsätter sig att ett visst mark- eller vattenområde tas i anspråk för en sådan anläggning för vindkraft som beskrivs i begäran enligt 8 b §. Kommunens ställningstagande ska motiveras och meddelas i ett särskilt beslut inom nio månader från det att en sådan begäran kom in.

Ett medgivande gäller i fem år eller, om det ingår i en ansökan om tillstånd enligt 22 kap. 1 g §, till den senare tidpunkt när tillståndsfrågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har fått laga kraft. Under den tid som ett medgivande gäller får det ändras av kommunen endast om det innehåller en uppenbar oriktighet till följd av ett skrivfel eller liknande förbiseende.

8 b §

En begäran om kommunens ställningstagande enligt 8 a § får göras av den som undersöker möjligheterna att uppföra en anläggning för vindkraft.

Begäran ska vara skriftlig och innehålla

1. en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk,

2. uppgifter om
- a) det högsta antal vindkraftverk som anläggningen är avsedd att omfatta, och
- b) vindkraftverkens högsta höjd, och
3. namn på och kontaktuppgifter till den som begär ställnings-tagandet.

8 c §

Ett beslut enligt 8 a § får endast överklagas genom laglighetsprövning enligt 13 kap. kommunalagen (2017:725).

16 kap.

4 §¹

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen *avses* att uppföras har *tillstyrkt det*.

Tillstånd till en anläggning för vindkraft får endast ges om den kommun där anläggningen är *avsedd* att uppföras har *lämnat den sökande ett medgivande enligt 4 kap. 8 a § till att mark- eller vattenområdet tas i anspråk för en sådan anläggning*.

Första stycket gäller inte om regeringen har tillåtit verksamheten enligt 17 kap.

17 kap.

3 §²

Regeringen får för ett visst fall förbehålla sig att pröva tillåtligheten av en verksamhet som inte omfattas av kravet på prövning enligt 1 §, om

1. verksamheten i betraktande av de intressen som denna balk enligt 1 kap. 1 § ska främja kan antas få betydande omfattning eller bli av ingripande slag,

2. verksamheten utanför ett område som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § kan antas mer än obetydligt skada naturvärdet inom området, eller

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *tredje* stycket.

3. verksamheten omfattas av 4 kap. 6 § *andra* stycket.

Rätten till förbehåll enligt första stycket 2 gäller enbart verksamhet som är tillståndspliktig enligt balken eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av balken.

¹ Senaste lydelse 2009:652.

² Senaste lydelse 2017:955.

Om ett mål eller ärende enligt denna balk pågår om tillståndsprövning av verksamheten, ska regeringen omedelbart lämna besked om förbehållet till den tillståndsprövande mark- och miljödomstolen eller myndigheten.

*Lydelse enligt lagrådsremissen Föreslagen lydelse
Ordning och reda på avfallet*

19 kap.

5 §³

I ett ärende som prövas av länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska styrelsen eller nämnden tillämpa bestämmelserna

1. i 22 kap. 1 och 1 d–f §§ om ansökans form och innehåll, 1. i 22 kap. 1 och 1 d–l g §§ om ansökans form och innehåll,
2. i 22 kap. 2 § om en ansökans ingivande och brister i den,
3. i 22 kap. 2 a § om prövningar som avses i 24 kap. 3, 5, 8, 9 och 13 §§,
4. i 22 kap. 3 § om kungörelses innehåll,
5. i 22 kap. 6 § om talerätt,
6. i 22 kap. 9 § om rätt att företräda fastighet,
7. i 22 kap. 12 och 13 §§ om sakkunniga och om att inhämta yttrande,
8. i 3 kap. 4 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar om undersökning på platsen,
9. i 22 kap. 25 § första stycket 1–3 och 5–11, andra stycket sista meningen och tredje stycket samt 25 a–25 c och 25 f–h §§ om en tillståndsdoms innehåll,
10. i 22 kap. 26 § om särskild dom,
11. i 22 kap. 27 § första stycket, andra stycket andra meningen samt tredje stycket första meningen om uppskjutna frågor och provisoriska föreskrifter,
12. i 22 kap. 28 § första stycket första meningen om verkställighetsförordnande, och
13. i 23 kap. 3 § när det gäller särskilt överklagande i frågor om sakkunniga som avses i 22 kap. 12 §.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 kap.

1 g §

En ansökan om tillstånd till en anläggning för vindkraft ska, utöver det som anges i 1 §, innehålla det medgivande som krävs enligt 16 kap. 4 §. Medgivandet får vid tidpunkten för ansökan inte vara äldre än fem år.

Första stycket gäller inte om regeringen har förbehållit sig att

³ Senaste lydelse 2022:000.

pröva tillåtligheten av verksamheten enligt 17 kap.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023 i fråga om 4 kap. 8 a–8 c §§ och 17 kap. 3 § och i övrigt den 1 oktober 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för ansökningar om tillstånd som har gjorts före den 1 oktober 2023.

BILAGA 3

Näringsutskottets yttrande 2021/22:NU4y

Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Till miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet beslutade den 21 april 2022 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft och följdmotioner. Näringsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar som rör utskottets beredningsområde, vilket främst innefattar energipolitik och de förslag som gäller ersättning till kommuner och andra aktörer vid vindkraftsetablering.

Näringsutskottet förordar att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker regeringens lagförslag i de delar som berör utskottet beredningsområde och därmed tillstyrker motionerna 2021/22:4664 (M), 2021/22:4647 (SD), 2021/22:4657 (C) yrkande 1, 2021/22:4661 (KD) yrkande 1 och 2021/22:4665 (L) i motsvarande delar. Därutöver förordar näringsutskottet att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker motionerna 2021/22:4657 (C) yrkandena 2 och 3, 2021/22:4636 (V) och 2021/22:4661 (KD) yrkandena 2 och 3 som på olika sätt gäller ersättning till kommuner och andra aktörer vid vindkraftsetablering.

I yttrandet finns fyra avvikande meningar (S, C, V, KD, MP) och två särskilda yttranden (SD, MP).

Utskottets överväganden

Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Propositionen

I propositionen anger regeringen att regleringen av kommunens ställningstagande till vindkraft behöver förtydligas för att främja en hållbar utbyggnad av vindkraft. Regeringen framhåller att kommunens rätt till inflytande över vindkraftsetableringar inom kommunen ska kvarstå, men att formerna behöver regleras.

Förslaget innebär att kommunen, på begäran av den som undersöker möjligheterna att uppföra en anläggning för vindkraft inom kommunen, ska ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. En begäran om kommunens ställningstagande ska innehålla en karta som utvisar det mark- eller vattenområde som är avsett att tas i anspråk samt uppgifter om det högsta antalet vindkraftverk och deras högsta höjd. Kommunens ställningstagande ska motiveras och lämnas inom nio månader från det att en begäran har kommit in. Kommunens ställningstagande ska utgöra en processförutsättning för tillståndsprövningen. En ansökan om tillstånd till vindkraftverksamhet som inte innehåller ett kommunalt medgivande ska därför avvisas av prövningsmyndigheten. Ett kommunalt medgivande ska även krävas för att tillstånd ska kunna ges.

Regeringen menar att förslaget bedöms spara resurser hos projektörer, tillståndsmyndigheter och andra myndigheter samt vara positivt för sakägare och berörd allmänhet.

Lagändringarna om kommunernas skyldighet att på begäran besluta om ett ställningstagande och vad en sådan begäran ska innehålla föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Ändringarna i fråga om det kommunala ställningstagandets betydelse i tillståndsprövningsprocessen föreslås träda i kraft den 1 oktober 2023.

Därutöver anger regeringen i propositionen att frågan om införande av ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad bör utredas. Även andra möjligheter att stärka incitamenten för kommuner att medverka till utbyggd vindkraft bör utredas.

Motionerna

Jessica Rosencrantz m.fl. (M) yrkar avslag på propositionen i sin helhet i kommittémotion 2021/22:4664 utifrån argumentet att frågan om kommuners incitament behöver hanteras före frågan om kommuners ställningstagande om vindkraft. Vidare anser motionärerna att kommunerna enligt regeringen förväntas ta ställning till etablering av vindkraft utifrån ett allt för begränsat underlag.

Även i kommittémotion 2021/22:4647 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkas avslag på propositionen i sin helhet. Motionärerna vill se ett samlat grepp för en likvärdig konkurrens mellan kraftslagen vid nyetablering och menar att de inte kan bifalla förslaget bl.a. eftersom det skulle leda till att det blir enklare att bygga vindkraft samtidigt som kärnkraften inte får byggas ut.

Rickard Nordin m.fl. (C) yrkar i kommittémotion 2021/22:4657 yrkande 1 avslag på propositionen i sin helhet. Motionärerna anger att de inte kan stödja förslaget, eftersom det inte innehåller förslag om ersättningsformer till bl.a. kommuner och markägare. I yrkande 2 efterfrågas ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med ett nytt förslag som inkluderar nya ersättningsformer för markägare och närboende vid en vindkraftsetablering. Därtill föreslås i yrkande 3 ett tillkännagivande om att regionalisera fastighets-skatten för industri- och elproducerande fastigheter.

I kommittémotion 2021/22:4636 av Elin Segerlind m.fl. (V) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör återkomma med lagförslag om en lagstadgad vindkraftspeng där en andel av exempelvis varje producerad kilowattimme vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs eller har byggts.

I kommittémotion 2021/22:4661 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkas avslag på propositionen i sin helhet. Motionärerna anser bl.a. att regeringens förslag kommer i fel ordning, och menar att incitamenten för fastighetsägare och kommuner behöver vara på plats innan riksdagen hanterar frågan om kommunernas ställningstagande till vindkraftsetablering. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska ta fram ett system för kompensation för de fastighetsägare som påverkas av en vindkraftsetablering. Vidare föreslås i yrkande 3 att regeringen ska uppmanas att ta fram incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsetableringar.

Jakob Olofsgård m.fl. (L) yrkar i kommittémotion 2021/22:4665 avslag på propositionen med undantag av förslaget till ny lydelse av 17 kap. 3 § miljöbalken. Motionärerna anger att regeringens förslag riskerar att göra det svårare att uppföra vindkraft i Sverige, eftersom kommunerna förutsätts ta ställning till en vindkraftsetablering utifrån ett alltför begränsat underlag.

Bakgrund och pågående arbete

Utredning om stärkta incitament för utbyggd vindkraft

Regeringen beslutade den 7 april 2022 att en särskild utredare (Ulrika Liljeberg, kommunstyrelsens ordförande (C) i Leksands kommun) ska lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället (dir. 2022:27). Utredaren ska bl.a.

- lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad

- lämna förslag för att ge kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft
- redovisa möjliga insatser, utöver stärkta incitament, som stärker kommunernas förmåga att stödja utbyggnad av vindkraften
- säkerställa att förslagen inte påverkar skatteområdet
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2023.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Regeringens lagförslag
- Ersättning till kommuner och andra aktörer.

Regeringens lagförslag

Regeringen föreslår i propositionen att en kommun på begäran ska ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. Utskottet kan konstatera att det i motionerna 2021/22:4664 (M), 2021/22:4647 (SD), 2021/22:4657 (C) yrkande 1, 2021/22:4661 (KD) yrkande 1 och 2021/22:4665 (L) yrkande 1 yrkas avslag på regeringens förslag. Utifrån de delar som utskottet har till uppgift att beakta delar utskottet den uppfattning som framförs i de nyss nämnda motionerna. Utskottet förordar därför att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker regeringens lagförslag i propositionen i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde och samtidigt tillstyrker nämnda motionsyrkanden i motsvarande delar.

Ersättning till kommuner och andra aktörer

I motionerna 2021/22:4657 (C) yrkandena 2 och 3, 2021/22:4636 (V) och 2021/22:4661 (KD) yrkandena 2 och 3 förordas tillkännagivanden som på olika sätt gäller ersättning till kommuner, fastighetsägare och närboende vid en vindkraftsetablering. Utskottet har vid ett flertal tidigare tillfällen, senast i februari 2022 (bet. 2021/22:NU11), avstyrkt förslag om att införa olika system för ersättning till de områden och regioner där vindkraft etableras. Därtill noterar utskottet att regeringen har tillsatt den utredning om att stärka incitamenten för utbyggd vindkraft som aviseras i propositionen, och att utredningen ska redovisas sitt uppdrag senast den 31 mars 2023. Utredningen ska bl.a. lämna förslag dels till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad, dels för att ge kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft.

Mot den bakgrunden ser utskottet ingen anledning för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av förslagen i motionerna och föreslår därmed att miljö- och jordbruksutskottet avstyrker de nämnda motionsyrkandena.

Stockholm den 5 maj 2022

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Alexander Christiansson (SD), Mathias Tegnér (S), Camilla Brodin (KD), Åsa Eriksson (S), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Anders Frimert (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Niels Paarup-Petersen (C), Lorentz Tovatt (MP) och Hanif Bali (M).

Avvikande meningar

1. Regeringens lagförslag (S, V, MP)

Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Birger Lahti (V), Mathias Tegnér (S), Åsa Eriksson (S), Anders Frimert (S) och Lorentz Tovatt (MP) anför:

Vi delar regeringens bedömning om att regleringen av kommuners ställningstagande till vindkraft behöver förtydligas för att främja en hållbar utbyggnad av vindkraft. Därmed står vi också bakom regeringens lagförslag som innebär ett tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft. Vi föreslår därför att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker regeringens lagförslag i propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde och samtidigt avstyrker motionerna 2021/22:4664 (M), 2021/22:4647 (SD), 2021/22:4657 (C) yrkande 1, 2021/22:4661 (KD) yrkande 1 och 2021/22:4665 (L) yrkande 1 i motsvarande delar.

2. Ersättning till kommuner och andra aktörer (C)

Helena Lindahl (C) och Niels Paarup-Petersen (C) anför:

Klimatomställningen kommer att kräva mer el vilket innebär att efterfrågan på elenergi kommer att öka i Sverige. Den ökade efterfrågan kräver att politiken skapar rätt förutsättningar för att kraftigt öka den svenska elproduktionen. För att möta ett ökande elbehov kommer en utbyggnad av vindkraften att vara central. Samtidigt kan vi konstatera att en stor del av vindkraftsansökningarna får avslag av kommunerna. Vi menar därför att incitamenten för att bevilja fler ansökningar behöver förbättras.

Vi har i det föregående ställt oss bakom utskottet förslag till miljö- och jordbruksutskottet om att avstyrka regeringens lagförslag i de delar som rör utskottets beredningsområde. Vi anser att regeringens nuvarande förslag inte kommer att leda till en nödvändig utbyggnad av vindkraften och annan energi, eftersom förslaget inte omfattar frågan om ersättningsformer. En ersättningsform som vi menar bör införas är en regionalisering av fastighetsskatten för industri- och elproducerande fastigheter. Därtill anser vi att den nyligen tillsatta utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft behöver få arbeta brett och bli färdig så att ett samlat förslag kan läggas fram till riksdagen som inkluderar samtliga kraftslag. Vi menar därför att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett nytt förslag om det kommunala ställningstagandet om vindkraft som inkluderar nya ersättningsformer för markägare och närboende vid en vindkraftsetablering. Vi ser att ett sådant förslag egentligen borde omfatta ersättningsformer för markägare och närboende vid etablering av all ny kraftproduktion.

Vi förordar därmed att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2021/22:4657 (C) yrkandena 2 och 3.

3. Ersättning till kommuner och andra aktörer (V)

Birger Lahti (V) anför:

Elen spelar en avgörande roll i klimatomställningen, och givet det framtida ökande behovet av förnybar elproduktion till ett rimligt pris är vindkraften det bästa sättet att bygga ut en säker, snabb och förnybar energiproduktion. Samtidigt möter nyetablering av vindkraft ett lokalt motstånd. För att möjliggöra en snabb utbyggnad av både land- och havsbaserad vindkraft behövs det, enligt min mening, bättre incitament genom att gynna den kommun och de boende i närområdet där vindkraften ska byggas. Jag vill därför se snabba åtgärder i närtid för att skapa bättre incitament för kommuner som säger ja till etablering av vindkraft. Jag delar således inte regeringens bedömning i propositionen om att ett system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas av utbyggnad behöver utredas ytterligare. I stället behöver regeringen skyndsamt återkomma till riksdagen med ett förslag om ekonomisk kompensation till de berörda. Ett sätt är att lagstifta om en vindkraftspeng där en del av varje producerad kWh vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs. Jag anser att regeringen skyndsamt bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag om en lagstadgad vindkraftspeng där en andel av exempelvis varje producerad kilowattimme vid vindkraftsetablering går till den kommun där vindkraften byggs eller har byggts.

Jag förordar därmed att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2021/22:4636 (V).

4. Ersättning till kommuner och andra aktörer (KD)

Camilla Brodin (KD) anför:

Vindkraften har en viktig roll i omställningen till ett fossilfritt energisystem och det är min uppfattning att tillståndsprocesserna måste bli betydligt snabbara. Samtidigt har vindkraftsprojekteringar under en följd av år skapat djupa klyftor mellan människor ute i landets kommuner. Jag delar således regeringens uppfattning om att det behöver utredas hur kompensation och incitament ska utformas för att minska konflikterna. Till skillnad från regeringen anser jag dock att frågan om incitament för fastighetsägare och kommuner behöver vara klar innan frågan om kommunens tillståndsprocess ändras för att det ska bli ett rättssäkert system. Jag anser därför att ett system för kompensation för de fastighetsägare som påverkas av vindkraftsetablering behöver tas fram. Ett förslag för ett sådant system skulle kunna vara att de som bor nära ska få rätt till ersättning för sänkta fastighetsvärden eller en option på att sälja fastigheten till den som ska bygga vindkraftsanläggningen samt en årlig ersättning för störningen. Vidare anser jag att det behöver tas fram incitament för kommuner att tillstyrka vindkraftsetableringar. Det skulle t.ex. kunna göras genom att

delar av den skatt som en vindkraftspark genererar hamnar i kommunen i stället för där företaget har sitt säte.

Jag förordar således att miljö- och jordbruksutskottet tillstyrker motion 2021/22:4661 (KD) yrkandena 2 och 3.

Särskilda yttranden

1. Ersättning till kommuner och andra aktörer (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD) anför:

Vi har i det föregående ställt oss bakom utskottets förslag om att avstyrka ett motionsyrkande om en regionalisering av fastighetsskatten för industri- och elproducerande fastigheter. Mot bakgrund av utskottets resonemang vill vi i detta särskilda yttrande dock samtidigt påminna om att vi tidigare under innevarande riksmöte framhållit att regionernas ekonomi behöver stärkas genom en regionalisering av fastighetsskatteintäkterna från bl.a. industri- och energifastigheter och elproduktionsenheter (bet. 2021/22:NU11). Vi ser emellertid i detta sammanhang inget skäl för miljö- och jordbruksutskottet att tillstyrka något av motionsyrkandena.

2. Ersättning till kommuner och andra aktörer (MP)

Lorentz Tovatt (MP) anför:

Jag har i det föregående ställt mig bakom utskottets förslag om att avstyrka ett motionsyrkande om en regionalisering av fastighetsskatten för industri- och elproducerande fastigheter. Mot bakgrund av utskottets resonemang vill jag i detta särskilda yttrande dock samtidigt framhålla att min uppfattning är att regioner som bidrar med värdefull elproduktion bör få behålla delar av detta värde och jag vill därför påminna om att jag tidigare ställt mig bakom motionsyrkanden om att regionalisera fastighetsskatten på vatten- och vindkraftverk (bet. 2021/22:NU11). Jag avser att fortsätta följa frågan för att vid behov återkomma till den, men ser i detta sammanhang inget skäl för miljö- och jordbruksutskottet att tillstyrka något av motionsyrkandena.

BILAGA 4

Civilutskottets yttrande protokollsutdrag 2021/22:27 § 3

**Utdrag ur
PROTOKOLL** **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2021/22:27**

DATUM 2022-04-28
TID 9.30–10.00

§ 3 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Utskottet behandlade frågan om yttrande till miljö- och jordbruksutskottet över proposition 2021/22:210 och följdmotioner.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning:

Civilutskottet avstyrker propositionen utifrån de utgångspunkter som utskottet har att beakta.

Som skäl för ställningstagandet hänvisade M-, SD-, C-, KD- respektive L-ledamöterna till vad som anförts i de följdmotioner som väckts av ledamöter från respektive parti.

En avvikande mening anmälde av S-, V- och MP-ledamöterna som tillstyrkte propositionen utifrån de utgångspunkter som civilutskottet har att beakta.

Vid protokollet
Anja Kalkitsas

Rätt utdraget intygar:
Lisa Gunnfors

Exp. 2022-05-03
MJU